

LA IGLÉSIA CREMADA

Jo mai havia oït una Missa com aquella. La volta de la iglésia esgalabrada, les parets fumades i escrostonades, els altars destruïts, absents, sobretot aquell gran buit negre al fons on fou l'altar major, la solera invisible sota la pols de la runa, cap banc per a seure, i tothom dret o agenollat de cara a una mesa de fusta amb un Sant Crist damunt i un torrent de sol entrant per l'esgalabrat de la volta amb una munió de mosques dansant en la llum crua que aclaria tota la iglésia i feia semblar que oïem la Missa al mig del carrer. El sol queia de ple en la mesa de fusta on el capellà, pobrament ornamentat, celebrava; mentres en el chor, sense barana, cantaven els altres, arrambats a la paret per a no caure endavant...

Jo mai havia oït una missa com aquella. El Sacrifici era allí present, viu i sagnant, com si el Crist tornés a morir pels homes, i altra vegada en el Cenacle hagués deixat el seu Cos i la seva Sang en el Pa i el Vi. El Pa i el Vi semblaven fets de fresc: l'Hòstia semblava palpitant, i el vi, a l'ésser abocat al calze a la llum del sol, semblava sang que rajava... Jo mai havia oït una Missa com aquella.

Iestic ben cert que tots els que érem allí, davant del Sacrifici celebrat en la pobra mesa de fusta blanca, davant del Crist maltractat, que era tot son orna-

ment entre la pols i la runa i el vent i el sol que entraven, i sentint encara entorn nostre el rastre de destrucció i blasfèmia que tan de poc havien passat per aquell mateix aire, on ara tornava a fer-se present el Sacrifici, el sentíem com mai l'haguéssim sentit i ens penetrava amb una virtut nova i actual com sols poguessin haver-la experimentada els primers cristians perseguits i amagats en un racó de les catacumbes, del·lant-se majorment entre el perill i la negació, en la iniciació del Misteri redemptor...

I llavors m'assaltà el pensament, el sentiment, de que la Missa sempre hauria d'oir-se aixís, tremolant, i me semblà que després d'oferir el Sacrifici, el capellà se girava de cara a la gent que anaven entrant encara pel portal sense porta, la gent del carrer, corpresos al passar de veure al descobert la celebració del Sant Misteri i aturant-s'hi encantats; que el capellà —dic— se girava i deia, cridant, a la gentada:

«Entreu, entreu, la porta és ben oberta; vosaltres mateixos us l'heu oberta amb el foc i el ferro de l'odi; i ara heu's aquí que trobeu a dintre el Misteri més gran de l'Amor rediviu. Destruïnt la iglésia heu restaurat la iglésia, la que se fundà per a vosaltres, els pobres, els oprimits, els desesperats... I com ara la vèieu tancada, enriquida per dintre, emparada pels que hi venien a adormir el seu cor en la pau de les tenebres, vosaltres, amb la vostra pobresa i la vostra rebel·lió i la vostra desesperació, n'heu investit la porta, i en els murs tan fermes heu obert la bretxa, i us l'heu reconquistada. I a nosaltres, els seus ministres, heu tornat, amb la persecució, l'antiga dignitat, i a la nostra paraula l'eficàcia amb la vostra blasfèmia, i al Misteri de la Sang una virtut ja quasi desconeguda, amb la sang nova que s'ha vessat en la lluita. Que és estrany! El foc ha construït, la blasfèmia ha purificat, l'odi al Crist ha reinstaurat al Crist en sa casa... Aneu-hi entrant, aneu-hi entrant; aquí el trobareu com encara no el coneixíeu, com Ell és en vida i veritat, com Ell vol ésser conegut pertot, i sobretot. per vosaltres...».

Quant astorada, eh?, s'hauria quedat la gent, quant muda i bocabadada, si el capellà s'hagués girat sobtadament dient-los aquestes o semblants paraules! I jo estic en que les digué, o que tals paraules estaven en els aires d'aquella iglésia cremada; perquè jo les vaig sentir, no sé com, però sí sé que em retrunyien per dintre, que m'eixordaven. Aixís, quan en el moment august, el sacerdot algà davant la gent l'Hòstia i el Calze, el Crist se'm féu tan present, tan viu en el meu cor, que no puc dir-ho... Jo mai havia oït una Missa com aquella; i, en comparació, puc dir que mai havia oït Missa. No ho sabem, no ho sabem lo que és això: i potser la major part dels cristians ens n'anem d'aquest món sense haver conegut encara al Crist. Ja és prou que aquesta gent ens l'hagi hagut de donar a conèixer ara de tal manera.

Sí, ara ho veig, la Iglésia en viu de la persecució, perquè nasqué consubstancial amb ella; i el seu major perill està en la pau. Per això cobra força del poble, al perseguir-la quan la veu triomfant. Perquè el Crist ho digué als seus deixebles que sempre foren perseguits: aixís és que quan no són perseguits pels poders d'autoritat, ho són pels miserables que, sense saber-ho, volen tornar-la a son natural estat de dolor.

Perquè aquesta és la llei de l'amor: patir per a no adormir-se, ésser contrariat per a agafar major empena; i ésser oprimit per a esclatar. I les multituds, quan més semblen mogudes per l'odi, no fan sinó actuar segons aquesta llei i l'obeeixen sense coneixement, esgarriant-se per mil camins en les tenebres, cercant sortida a la llum.

Aixís vos haurà sobtat moltes vegades una certa semblança que les sectes antigues tenen amb la primitiva Iglésia cristiana: s'hi assemblen en que invoquen com ideal un estat d'humanitat més perfecte; en què, en nom d'ell abominen dels satisfets; en que treballen sobretot entre els pobres, els ignorants i els desesperats; i en que els seus apòstols i seguidors quan convé saben morir.

¿D'on els ve aquesta fe i aquesta eficàcia i aquest valor? ¿no us ho heu pre-

guntat mai, vosaltres, tot condemnant-los? ¿La teniu vosaltres aquesta valentia per a defensar la vostra fe? I l'haurieu de tenir major, perquè vosaltres professeu la fe del Crist, que és la veritable i segura, mentres que el seu ideal no s'alça ni un pam de terra. Doncs, què és això?

Jo us ho diré: que la seva, encara que sense llum, és una fe viva, i la vostra. amb tot i venir-ne de sigles la llum del cel, és una fe morta. ¿Què feu vosaltres per a sostenir la vostra fe? ¿Què fan ells? Vosaltres la professeu maquinalment, com una rutina; complint amb certes pràctiques exteriors fins i a tant que no us impliquen fatiga ni perill. Ells practiquen la seva amb esforç i no es miren a arriscar-hi fins la vida. Doncs, ¿de què us serveix a vosaltres la llum, si us heu tornat cegos? Mes ells tenen els ulls tan oberts, que el rajolí de sol de justícia que es filtra per la seva tenebra abasta a il·luminar-vos la vida i la mort d'una manera que ja no és per als vostres ulls. Ells són el caos que vol brillar a la llum; mes a vosaltres la llum que us toca ja és en va, i mor en vosaltres mateixos, perquè heu perdut la transparència i el brill i no podeu retornar-la. Si avui el Crist tornés a començar en la terra, jo em penso que els qui se n'hi anirien darrera foren més aviat ells que no pas vosaltres!

Mes ara ells no veuen el Crist i van contra la seva Iglésia: és dir, contra la vostra. Per què? Perquè entre vosaltres no hi estan bé; perquè hi troben massa pau, massa ordenació, massa acabament. I el seu cor, aturmentat per la ignorància, per la pobresa. per la impotència del seu desig, no vol pau, que vol guerra; no vol ordre, que vol desordre; no vol acabament, sinó començament i novetat. Per això, a la seva manera s'han fet una altra iglésia. Com que veuen la Iglésia del Crist ocupada per la pau, ordenada, acabada, n'hi aixequen davant una altra sense Crist, càctica, perseguida. plena de turment i inquietud, però també d'esperança. Aquesta és la seva, és la bona per ells, la que s'ajusta a la seva fe inquieta, i per això, viva. La fe s'adorm en la quietud. i a

la fi mor. Per això Sant Pau digué que de la fe, l'esperança i la caritat, la major era la caritat; i l'últim i major manament de Jesús fou el de l'amor: perquè l'amor no pot estar quiet, i aixís, sols ell pot mantenir despertes i vives totes les demés virtuts que, sense l'amor, és com si no fossin.

I heu's aquí el vostre mal: que en la Iglésia del Crist hi cerqueu massa la pau, que hi entreu sense l'amor, que us hi adormiu, que se us hi està morint la fe!

Penseu-ho bé, ¿què li aneu a demanar vosaltres al Crist en sa Iglésia? Hi aneu amb pas esmorteït, a cercar la quietud sota ses voltes (i això si no hi aneu per pura vanitat); a oblidar vostres quefers i vostres inquietuds; a reposar de les vostres fatigues si en teniu; i si no, a entretenir els vostres ocis, a bressar la vostra lassitud en la lenta majestat dels cants sagrats i en els núvols olorosos de l'encens: a dormir. ¿I què li demaneu al Crist, si és que encara us resta l'esma de demanar-li alguna cosa? Li demaneu pau, quietud, oblit, que aparti de vosaltres la tribulació i l'amargura, que us dongui un bon son.

Doncs no és aquesta la pau del Crist. «La meva pau us dono, la meva pau us deixo»; digué: la «meva», que no és la pau d'aquest món. Mes vosaltres voleu instaurar la Iglésia en la pau del món. i per això els altres, quan us hi veuen, no hi poden entrar que no se'ls alci del pit inquiet un clam de guerra, i es rebel·len omplint el temple de clamor de la blasfèmia, i en foragiten amb terror als fidels mig adormits, insulten o sacrificuen als ministres de l'altar, i tomben l'altar i trenquen els sants de pedra i cremen la iglésia, i la fan caure en runes. I perseguida, atropellada, fumejanta, tacada de sang i de blasfèmia, buida de cants i de la pau del món, sense portes ni altars, ni parets, ni volta, plena de vent i de sol i de pols i de mosques... i de dolor, aquella torna a ésser llavors per ells la Iglésia del Crist que moria en creu.

No l'hi torneu a pendre al reedificar-la; no vullau alçar-ne les parets més fortes, ni la volta més ben closa, ni hi

poseu portes millors forrades de ferro, que no està en això la seva mellor defensa... i tornariu a adormi-us-hi; ni tampoc demaneu la protecció de l'Estat per a ella, que massa semblava ja una oficina als ulls del poble en certs aspectes; ni vullau gaires diners dels rics, per a refer-la. que els pobres no puguin pensar que és cosa de l'altra banda i en rebin amb recel el benefici. Que se la refacin ells: aixís podrà ésser al seu modo, i sols aixís se l'estimaran.

Us penseu que mai ho fariu? Oh! que la vegin com ara és: fumada, caiguda, miserable, abandonada dels rics que no hi troben son confort; abandonada de l'Estat, que ja us la defensava interessadament o de mala gana; proseguïu-hi el vostre ministeri senzillament, tossudament, a prova de l'abandon, a prova de la misèria, als rigors del sol i del fred i la pobresa; que us hi vegin patir, que us hi vegin morir amb el Pa diví a les mans... i els pobres vindran, no en tingueu dubte, els pobres hi aniran acudint: primer, per mofa potser; després, amb curiositat, amb interès, amb admiració; i quan els tingueu allí, digueu-los planament la paraula santa, clarament per les seves orelles, tal com ella fou dita, justament per a orelles com les seves; doneu-los el Pa i el Vi de l'Eucaristia amb el gest senzill amb què Jesús degué donar-lo, i digueu-los les seves mateixes paraules... i els pobres us refaran la Iglésia, jo us ho asseguro: i que no hi caldran portes de ferro per defensar-la.

Sempre m'ha semblat que la Iglésia patia per manca de divulgació de la paraula sagrada. Jo no en sóc doctor i no sé per què les coses s'hi fan com s'hi fan; ni tampoc puc dir exactament com podrien fer-s'hi d'altra manera; però quan veig el modo com estan en el temple la major part de la gent; el modo com oeixen missa; la seva passivitat davant la tremenda energia del Sacrifici d'Amor que en l'altar se celebra; la seva ignorància de les paraules sublimes que en ell són dites, i la consegüent distracció o ensopiment que s'apodera d'ells mentres davant seu està passant la cosa més forta i més interessant d'a-

quest món i de l'altre, no puc menys de pensar: —Déu meu! quanta sublimitat. quanta energia ineficac, quanta riquesa perduda! La baranella del Presbiteri se'm figura espessíssima muralla que no deixa passar ni una espurna d'aquell foc sagrat, ni un raig de la resplendor del Sant Misteri que en l'altar flameja i brilla. Tot allò que es féu i que es digué per a redempció de les gents, per a edificació de les ànimes passa allí lluny de les gents, incomunicat al seu sentit, mut per les ànimes. Jo prou sé que tots els cristians tenen obligació de saber-ho el que allí passa, que algun dia els hi ha sigut ensenyat, i que se'ls reclama una adhesió íntima i tota d'una peça a tot lo que el sacerdot diu de baix en baix, o en veu alta, però sempre intel·ligible en el poble; mes també veig que la gent ha oblidat aquella remota ensenyança, que només sap molt per alt el que allí passa, i que aquesta adhesió íntima i passiva a les paraules i als fets del sacerdot, no es pot sostenir sense un estimul present i constantment renovat, perquè requeriria una finesa espiritual o un fervor místic que no pot suposar-se ni exigir-se sinó en algunes ànimes rares i escollides i que els llibres devocionaris que solen posar-se en mans de la gent —que saben llegir— s'ha de confessar que no basten a promoure'l, i fins cal dir que de vegades més aviat l'adormen o l'extravien.

Mentres que jo m'imagino que, si es diguessin en alta veu i ben comprensibles per tothom els salms fortíssims del començament, i els fidels en sa llengua natural poguessin alternar-hi; si fossin llegides, cridades, al poble les paraules de foc de les Epístoles de Sant Pau, que es poden ben dir adreçades a tots els, homes de tots els temps; si fos anunciat cada dia a la gent l'Evangeli, en la divina simplicitat dels seus passatges; si el sacerdot oferís l'incruent Sacrifici pels fidels, de modo que ells ho sentissin; si els mostrés el Pa i el Vi tremolant i fent-los tremolar de l'inagotable sentit de les paraules que en fan el Cos i la Sang de Déu, i tothom consumés amb ell el sacrifici, i la Comunió ho fos en tot el sentit de la paraula... ah! ja

n'estic ben cert que la gent no es distraurien ni s'adormirien; ja n'estic ben cert que per cada un fóra aquella l'hora de més forta activitat espiritual del dia o de la setmana; ja n'estic ben cert que «la gent que van a Missa» serien en tota cosa ben diferents de lo que són ara; i també estic cert que molts que ara «ja» no hi van, «encara» hi anirien, i sempre hi anirien, i el Crist regnaria d'altre modo entre els homes.

Ara us han cremat la Iglésia: perdoneu-los, perquè d'ells sí que pot ben dir-se «que no saben lo que fan», i que de no saber-ho, no en tenen pas tota la culpa. Feu que ho sàpiguen: els Doctors de la Iglésia han de dir com, però feu que ho sàpiguen; i ja que ells, amb el foc i el ferro i la blasfèmia han violat el sant recinte, no torneu a tancar-lo, sinó crideu-los a ell, tal com ells se l'han obert, omplint-lo de runes i de sang i de dolor. No reedifiqueu les runes, no n'esborreu la sang, ni poseu bàlsam al dolor: perquè no hi ha mellor esquer ni engranall per a atreure als mals contents i als que pateixen... als dolents —si els voleu dir dolents, que no sé si heu pensat bé lo just—, que és el doble sentit d'aquesta paraula que té per tota rel el Dol.

18-XII-1909.